

५५ . मरणाचा अनुभव

काय मित्रांनो ? विषयाचे नाव वाचून घाबरलात ? सहाजिकच आहे . सामान्य माणूस मरणाला तर भित्तोच पण साधा मरण हा शब्द उच्चारालासुद्धा घाबरतो .

आज जगात दोनच गोष्टी नक्की घडतात . त्या म्हणजे मृत्यू आणि कर . आपले आयुष्य म्हणजे जन्म व मृत्यूच्या दरम्यानचा प्रवास असतो .

Pascal हा तत्ववेत्ता म्हणतो की मृत्यू कधी येईल हे आपल्याला माहिती नसते मग त्याची चिंता करण्यात काय अर्थ आहे . बरेच वेळा माणूस मरणापेक्षा म्हातारपणा व आजारपणामुळे विछान्याला खिळण्याला घाबरतो . विशेषतः हृदयाचा झटका ज्यांना येतो त्यांना मरणाचा अनुभव थोड्या फार प्रमाणात येतो . मरण कधी येईल कोणत्या मार्गाने येईल यासंबंधी ज्योतिषी थोडेफार मार्गदर्शन करू शकतात . पण मरणाचा प्रश्न सहसा कोणी ज्योतिषाला विचारत नाही . प्रश्न असतो कि मी किती जगेन ?

आयुष्य हे लांबीने न मोजता किती आत्मीयतेने जगले हे पाहिले पाहिजे . लहानपणापासून मला ' मरण ' ह्या शब्दाची कधीच भिती वाटली नाही कारण माझे सारे बालपणच मरणाच्या छायेत गेले . माझ्या वडिलांना तरुणपणीच मधुमेह झाला होता . बरेच वर्षे काहीच उपचार पण घेतले नव्हते . त्याची परिणीती त्यांना दोन वेळा क्षय झाला . त्यांमुळेच त्यांच्या आयुष्याची लांबी नक्की झाली होती . शेवटची काही वर्षे नियमित व्यायाम व औषोधोपचार करून त्यांनी आपली तब्येत सांभाळली होती . पण त्यांच्या मृत्यूचे भय मला आईच्या डोळ्यात दिसे . भिडे ज्योतिषांनी त्यांना आयुष्याच्या शेवटपर्यंत कार्यमग्न राहाल असे सांगितले होते . त्यामुळेच माझे दादा फारच खूश होते . त्यांचा मृत्यू निवृत्तीपूर्वी २ महिने वयाच्या ५८ व्या वर्षी झाला . मी त्यावेळी बी . कॉमच्या प्रथम वर्षाला शिकत होतो .

मला मृत्यूचा प्रथम अनुभव वयाच्या १२ वर्षी आला . माझे दादा एका ट्रस्टचे सेक्रेटरी म्हणून काम बघत . ट्रस्टचे ऑफीस नव्हते . फक्त कागदपत्रे ठेवणा-यासाठी दोन कपाटे एका ट्रस्टीच्या घरी असत तर बरीचशी कागदपत्रे आमच्या घरीच असत . परंतु दर पंधरा दिवसांनी घरातील फाईल्स आम्हाला त्या कपाटात ठेवून नवीन फाईल्स आणण्यासाठी जावे लागे . वडिलांना सोबत म्हणून मी जात असे कारण इतर भावांना त्यांना मदत करण्यात स्वारस्य नसे . मी पण फाईलींची हलकीशी पिशवी उचलत असे . त्या ट्रस्टींचे घर दुस-या मजल्यावर होते . जिना लाकडी व अंधारी . जिन्हाच्या पाय-यांना पितळेची पट्टी बसविलेली होती . ऐके दिवशी जिना उतरताना माझा पाय घसरला व मी माझ्या पाठीवर आपटून त्या पाय-यांवरून घसरत खालपर्यंत गेलो व शेवटच्या पायरीवर बसता झालो . जो अनुभव मी कधी घसरगुंडीवर घेतला नाही तो मला जिनाच्या पायरीवर मिळाला .

माझी शुद्ध हरपली होती . घसरत असतानाच माझ्या संवेदना बधीर होताना मी अनुभवल्या . मी किती वेळ बेशुद्ध होतो मला माहित नाही . पण जेव्हा शुद्धिवर आलो तेव्हा माझ्या समोर माझे दादा बसले होते . त्यांचा घाबरलेला व हतबल चेहरा मला अजूनही आठवतो .

त्यांची चिंता दोन प्रकारची होती . मला किती लागले असेल व घरी काय सांगू ? थोड्यावेळाने मी उठून उभा राहिलो . माझी पाठ / पाठीचा कणा पाय-यांना घासत गेला असल्यामुळे दुखत होते . पण वेदना सुसह्य होती . मीच दादांना धीर दिला . त्यानंतर आई काही कामाकरता बाहेर गेली त्यावेळी दादांनी माझ्या मोठ्या भावाला माझ्या पाठीला अमृतांजन लावायला सांगितले .

मी जेव्हा विचार केला तेव्हा मला पडण्याची बरीच कारणे दिसू लागली . एक म्हणजे माझ्या चामडाच्या चपल्या नवीन होता . त्यावेळी चपलेचा तळ (सोल) रबराचा नसे तर चामड्याचाच असे . पाय-यांच्या पितळी पट्ट्या गुळगुळीत होत्या . त्यावर नक्षीकाम नव्हते . माझ्या उंचीच्या व वयाच्या मानाने मी जास्त फाईल उचलल्या होत्या . फाईलींची पिशवी चालताना जमिनीला जवळ जवळ टेकत होती . वर सांगितल्याप्रमाणे मनात दादांचे आजारपण नेहमीच घोळत असे . मला किती वर्षे त्यांचा सहवास मिळेल ह्याची चिंता असे . त्यांच्यानंतर आपले कसे होईल हा प्रश्न भेडसावत असे . बरी ते माझे वडिल होते तरी आमचे नाते मित्रत्वाचे होते . मी जे वडिलांपाशी मोकळेपणी बोलत असे ते बोलायला माझे भाऊ व आई घाबरत असत .

ह्या अनुभवानंतर जेव्हा जेव्हा मी पट्ट्या बसविलेल्या पाय-या बघतो तेव्हा हा संपूर्ण प्रसंग मला परत एकदा आठवतो व शरीरावर एक शहारा उमटतो . आजपर्यंत ४६ वर्षात मला पाठीचा व कण्याचा त्रास झाला नाही . माझा पाठीचा कणा आजही कणा ताठ आहे (सर्वच अर्थानी) असो .

मरणाचा दुसरा अनुभव १९९० सालचा आहे . मी जवळजवळ १९७६ पासून पेपर तपासयाचे काम करत होतो .

सी.ए , कॉस्ट अकौंटंट , सी.ए आय.आय बी , कंपनी सेक्रेटरी इत्यादी परिक्षांचे पेपर ऑडीटची कामे सांभाळून तपासे . ठराविक मुदतीला पेपर तपासून घावे लागत . रविवारचा दिवस होता . आज मला पेपरचा शेवटचा गड्डा तपासणे भागच होते . दिवसभरात (१० तासात) ४० - ६० पेपर तपासून होत .

पलंगावर बसून मी पेपर तपासत होतो . दर अर्ध्या तासांनी मी डोळे बंद करून २ मिनीटे ध्यान करत असे व परत कामाला सुरवात करत असे . असाच ध्यान करून झाल्यानंतर पेन घेण्यासाठी मी हात पलंगावर हात फिरवला तेव्हा बॉलपेनची रिफील माझ्या मनगटाला बोटली . मी पेपर तपासायला लागलो पण माझे शरीर वेगळीच भाषा बोलू लागले होते . माझा हात निळा पडू लागला . घाम येऊ लागला . हृदयाचे ठोके जलद पडू लागले . घशाला कोरड पडली . अंग थरथरू लागले . श्वास जड झाला . जवळ जवळ हार्ट अॅटॅकची लक्षणे होती . सौ . बाथरूममध्ये स्नान करत होती . घरात दुसरे

कोणीच नव्हते . मी सौ . ला लवकर बाहेर बोलावू लागलो . डॉक्टरला फोन केला . पण डॉक्टर गावात कॅंपसाठी गेला होता . माझ्या डोळयासमोर मृत्यू दिसू लागला . पण माझ्या जीवनाची अखेर आली नव्हती . मी चटकन अमृतांजन मनगटावर चोळले व मनगट दाबून धरले . १० सेकंदात शरीर नॉर्मल व्हायला लागले . सर्व लक्षणे हळू हळू कमी होत गेली . सौ . ला सर्व प्रकार सांगितला . थोडा वेळ आराम केला . व नंतर ठरवल्याप्रमाणे पेपर तपासायचे काम पूर्ण केले .

दुस-या दिवशी डॉक्टरकडे जाऊन सर्व प्रकार सांगितला . डॉक्टर म्हणाले कि पेन टोचल्यामुळे हवेचा बुडबुडा अशुद्ध रक्तवाहिनीत तयार झाला व शरीरभर फिरू लागला त्यामुळेच सर्व लक्षणे दिसत होती . मी मनगट धरून ठेवल्यामुळेच मी वाचलो होतो .

लहानपणापासून मनाची तडफड अनुभवत आलो होतो पण त्या दिवशीची शरीराची तडफड आजही आठवली कि अंगावर शहारा येतो .

मरणाचा तिसरा अनुभव १९९६ सालचा . पुतणीच्या लग्नासाठी २४ जुलैला पुण्याला गेलो होतो . पावसाने कहर केला होता . ट्रेन बंद होत्या . आमची बस टायरपर्यंत पाण्यात बुडली होती . बाहेरचे काही दिसत नव्हते . अशा परिस्थितीत ६ तासानी आम्ही पुणे गाठले . लग्न आटोपून दुस-या दिवशी परत येताना पावसाचा जोर कमी होता .

पण पुण्यापासून १६ किमीवर एका चडणावर चालकाचा ताबा सुटला व बस एकदा डावीकडे व एकदा उजवीकडे अशा भेलकांड्या खात उजवीकडे रस्त्यापासून खालील लहान उतारावर फेकली गेली . एका अंगावर कलंडली .

आमची सीट बसच्या दाराजवळ होती . मी बूट काढून समोरील पाईपावर पाय ठेवून बसलो होतो . ज्या प्रकारे ड्रायव्हर बस चालवत होता ते बघता सहज मनात आले कि अचानक ब्रेक लागला तर मला घसरायलाच होईल म्हणून मी पाय खाली घेऊन बसलो व त्यानंतर लगेचच ड्रायव्हरचा ताबा सुटला . ड्रायव्हर समोरील काचेतून बाहेर फेकला गेला . माझ्या व सौ . अंगावर सर्व बॅगा व बाजूचे प्रवासी पडले . सौ . च्या डोळयाला बरीच दुखापत झाली . माझा उजवा हात फॅक्चर झाला होता . डाव्या हातात काचा गेल्या होत्या . मी बेशुद्ध पडलो होतो . सौ . मला उठवत होती . मला किती शांत झोप लागली होती . माझे सौ . कडे लक्षच नव्हते . मी तसाच उठलो . बूट शोधले . चष्मापण मिळाला . एका कारवाल्याने आम्हाला लिफ्ट दिली व पुण्याला माझ्या चुलत भावाकडे सोडले .

काळ आला होता पण वेळ आली नव्हती . अशा तडकाफडकी मरणात किती मजा नाही ? मनाची व शरीराची तडफडच नाही .

मरणाचा आणखिन एक अनुभव डिसेंबर १९९८ सालचा . डिसेंबरच्या पहिल्या आठवड्यात मला ताप येऊ लागला . संबंध दिवस अंग गरम असे . ९९ - १०० पर्यंत ताप असे . नुकताच मी निसर्गोपचाराचे शिक्षण घेतले होते . मी माझ्या उपायांनी

ताप उतरवू लागलो . पण ताप पुर्ण जात नव्हता . रक्त व इतर तपासण्या केल्या . रिपोर्ट नॉर्मल होते . हळूहळू ताप वाढू लागला . डॉक्टरचे औषध घेऊनही गुण येईना . मग सरळ एम .डि डॉक्टरकडे गेलो . आणखिन तपासण्या एक्स रे चे सोपस्कर पार पडले . राहू महादशा असल्यामुळे राहूचा जप सुरू केला . जगण्याचा संयम सुटत होता . काळजीचे कारण ताप नसून त्याचे निदानच होत नव्हते .

मी माझ्या मित्राला जयंतला बोलावून ऑडीट, सर्व्हेच्या कामाची माहिती दिली . भावांना फोन करून मला भेटून जाण्यास सांगितले . तापाचा परिणाम मेंदूवर होत होता . सकाळी उठून आरशात बघितले तर चेहरा वेडावाकडा दिसे . परंतु प्रत्यक्षात चेहरा तसा झाला नव्हता .

जगण्याची किंवा आजार सहन करण्याची उमेद संपली होती . मन मरण्यासाठी पूर्ण तयार होते . अर्थात सौ . ला माझे वागणे पसंत पडत नव्हते . डॉक्टरने २० रूपयांच्या १० गोळ्या लिहून दिल्या . केसपेपरवर मात्र ' कारण न समजलेला ताप ' असे निदान केले होते . पण २ दिवस गोळ्या घेतल्यावर ताप उतरला व परत चढत नव्हता . सौ . ने माझी खूप काळजी घेतली . ज्यूस व सूपचा मारा चालू होता . २० गोळ्या घेतल्यावर मी पूर्ण बरा झालो .

वजन ७ किलो कमी झाले होते . शक्तीपात झाला होता . एकटयाने बाहेर जायचा विश्वास ढासळाला होता . जिददीने तसाच त्यातून सावरलो . ऑडीटसाठी जवळच्या ऑफीसला रिक्शाने जाऊ लागलो . तापाचा हा होता अनुभव . जवळजवळ ३० - ३६ दिवसांचा .

मरणाचे अनुभव तर घेतले . प्रत्यक्षात जेव्हा मरण येईल तेव्हाचा शेवटचा अनुभव मात्र मी तुम्हाला सांगू शकणार नाही . मरण शांतपणे यावे असे वाटत असेल तर ४ देवांची कृपा असणे आवश्यक आहे . सूर्य, चंद्र, आकाश आणि अग्नि .

सुरवातीला सांगितल्याप्रमाणे माणूस म्हातारपणाला घाबरतो . आपली सेवा कोण करेल याची काळजी करत राहतो . पण अशीच वेळ येईल हे का गृहीत धरलेले असते? . ज्या देवाने आपल्याला जन्म दिला तोच तर आपल्या जगण्याची , जेवणाची चिंता वाहत असतो . तोच देव आपल्या म्हातारपणीची चिंता करत असतो . आपली चिंता पूर्ण विश्वसानी त्याच्या चरणी अर्पण करता आली पाहिजे . आपला धड मुलाबाळांवर किंवा देवावर पूर्णत्वाने विश्वासच नसतो .

इच्छामरणाचा कायदा भारतात आला तर बरेच होईल . पूर्वीच्या काळी थोर संत समाधि घेत त्यासारखीच सोय सामान्य माणसांसाठी होईल . आपण जरी अन्न, पाणी वर्ज्य केले तरी १५ दिवसानी मरण येईल .

आपण आयुष्यातील वाटचाल आपल्या मनाच्या इशा-यावर करत असतो . त्याच मनाला आपण शेवटचा दिवस बजावत राहीलो तर ? मी तर हा प्रयोग करतोच आहे . रोज सकाळी , रात्री मी माझा ह्या जगातील शेवटचा दिवस मनाला सांगतो

व इच्छा करतो कि त्या दिवसानंतर मला जगावयाचे नाही . त्याच्या आधी मरण आले तरी चालेल . त्या दिवसापर्यंत जगण्याचा हट्ट नाही .

मरणाचे गु-हाळ फारच लांबले . तुमचा निरोप घेतो . काय म्हणालात ? किती तारखेला मी कायमचा निरोप घेणार ? एवढी उत्सुकता ? मित्रानो फार वर्षे मला नाही जगायचेच . जाऊ दे तारीखच सांगतो . उगीच उत्सुकता ताणून उपयोग नाही . तारीख आहे १५ - ०५ - २०११ . अच्छा . तुम्हा सर्वांना शुभेच्छा .